

L'EXÈRCIT BRITÀNIC PELS VOLTANTS D'ALTAFULLA DURANT LA GUERRA DEL FRANCÈS

Adam Quigley

L'agost de 1813, després de quasi sis anys de lluites extenuants, hi hagué motius d'esperança per albirar la fi del conflicte. Eren nombroses les poblacions i el territori que havien estat alliberades com a conseqüència de l'avenç dels exèrcits espanyol, britànic i portuguès, tots ells sota el comandament del duc de Wellington. Els invasors francesos es trobaven per fi en retirada, i pel juny les tropes de Josep I havien estat derrotades de manera definitiva a la batalla de Vitòria.

Tot i això, no totes les tropes napoleòniques tenien la mateixa pressa per abandonar el territori que havien ocupat a un preu molt alt. A la zona llewantina el mariscal Suchet, poc predisposat a desprendre's del que per a ell era un feu personal, passà lentament del País Valencià a Catalunya, tot aprofitant qualsevol moviment en fals dels exèrcits aliats, que el seguien de prop per contraatacar. Al llarg de la ruta de la seva retirada, el mariscal, amb la intenció de retardar el progrés dels seus enemics, anava deixant guarnicions en diverses places fortes, inclosa Tarragona. A despit d'això, un exèrcit aliat, anomenat anglosicilià, sota el comandament de Lord William Bentinck, creuà l'Ebre i la seva avançada seguia de ben a prop la rereguarda francesa.

Gràcies al consell de guerra del general britànic Sir John Murray, al qual fou sotmès per haver aixecat el setge de Tarragona el juny de 1813, sabem quelcom sobre uns esdeveniments succeïts quan l'exèrcit anglosicilià tornà a la zona. Al judici es discutí si el poderós estol anglès que acompanyà les forces terrestres en ambdues ocasions havia pogut dificultar l'ús de les carreteres costaneres a l'enemic francès per tenir-lo a l'abast del foc dels seus canons.

Així, sabem que al mes d'agost, i durant uns dies, l'exèrcit anglosicilià, que en realitat era una força *ad hoc* composta d'anglesos, espanyols, alemanys, portuguesos, italians, sicilians i calabresos, encerclà la guarnició de Tarragona, mentre que la divisió que formava l'avançada ocupà posicions per vigilar la rereguarda de l'exèrcit de Suchet situada al Vendrell. Entre el seu gresol de regiment i batallons destacava

la cavalleria amb tres-cents homes del vintè de dragons lleugers anglesos, tres-cents homes dels húsars de Brunswick i un addicional de noranta húsars estrangers.

La cavalleria i la infanteria d'ambdós bàndols no trigarien gaire a trobar-se cara a cara als voltants d'Altafulla.

El matí del dia 3 d'agost de 1813, el capità Walter Jacks, del 20^è de dragons lleugers de l'exèrcit britànic, rebé l'ordre del seu superior, el coronel Adam, que tenia el comandament de l'avançada, de pujar a un turó proper a Altafulla per ataüllar els moviments de l'enemic damunt del camí ral.

El jove oficial pujà fins al cim i la seva posició avantatjosa li permeté gaudir d'una vista panoràmica de l'indret. Un cop allà dalt pogué contemplar les cases blanques dels pobles i les muntanyes a la llunyania. A l'est, sobre el mar i a unes poques milles, advertí una mitja dotzena de vaixells fondejats a Torredembarra els quals, per la seva mida i forma, no podien ser altres que vaixells de guerra anglesos. Eren el *HMS Royal George*, una nau amb un centenar de canons, una bombardarda i diverses canoneres, i el *HMS Volcano*.

Com que aquell dia no es va detectar cap moviment de l'enemic, s'ordenà als soldats i la cavalleria destinats a vigilar la carretera que ocupessin dos llocs avançats més enllà d'Altafulla, mentre el gruix de la divisió seguia darrere de la línia del riu Gaià, prop de Tarragona. Els grups de tiradors avançaren vers ambdós costats de la carretera precedits per una pantalla de *videttes* (sentinelles a cavall) que, col·locats a intervals entre Altafulla i Torredembarra, serien els primers a albirar l'enemic. Els britànics tenien per costum fer avançar grups de piquets durant el dia, els quals eren retirats al vespre a una distància prudent.

Aquells homes que actuaven com els ulls i les oïdes de l'exèrcit, tenien l'obligació d'adonar-se de si l'enemic tenia la intenció de marxar sobre Tarragona, ja que l'exèrcit anglosicilià no era rival suficient per a la força cohesionada de Suchet. Davant de qualsevol avenç de les tropes enemigues, els aliats s'havien de retirar a una posició defensiva més favorable que l'oferta pel camp pla de Tarragona.

De sobte, la rutina diària d'anar i venir de les patrulles restà interrompuda bruscament, ja que pel camí de la costa aparegué una columna enemiga d'infanteria i cavalleria que avançava en direcció a Tarragona. En rebre l'alarma, les unitats de la divisió del coronel Adam foren posades en alerta, i hom mobilitzà la cavalleria d'urgència vers l'encontre de l'enemic amb els sables desenfundats. Segons el testimoni d'un jove capità, gràcies a aquesta actuació la columna napoleònica fou rebutjada aquell dia i obligada a retirar-se, tot i que també cal tenir en compte l'ajut facilitat per alguns vaixells de l'esquadra situats davant Torredembarra, els quals mantingueren un foc nodrit contra l'enemic.

Per la seva part, el capità Walter Jacks va afirmar: "Abans que Lord Bentinck aixequés el bloqueig de Tarragona, una columna marxava vers aquella carretera, els

vaixells de guerra i les canoneres obriren foc contra ella i en fer-ho se centraren de manera preferent damunt una casa blanca de la platja on es trobava Suchet, el qual l'abandonà ràpidament. Els francesos es retiraren vers Creixell, on romangueren tota la tarda”.

El comodor de l'esquadra i almirall, Benjamí Hallowell, creia que amb el foc dels seus vaixells era més que suficient per barrar el pas a l'enemic, la qual cosa col·locava en avantatge estratègic l'exèrcit anglosicilià. Per contra, el capità Jacks, a qui corresponia la tasca d'identificar els llocs on calia situar les avançades, creia conèixer a bastament la carretera entre Tarragona i Torredembarra, i diferia de l'opinió de l'almirall en el sentit que la infanteria podia esquivar el foc naval —de bala rasa i metralla— cercant refugi als camps closos, mentre que la cavalleria ho podia fer passant al galop o al trot sense patir grans pèrdues, com ja s'havia esdevingut en els dies precedents, i afirmava: “Jo mateix he passat davant del foc de Tarragona, amb Lord Bentinck i seixanta húsars, amb el meu cavall i no anant al trot ans caminant”.

L'almirall Hallowell, però, seguia convençut de la validesa de la seva estratègia i creia que amb la seva esquadra, i molt especialment amb el vaixell insígnia *HMS Malta*, podria privar l'enemic de l'ús de les carreteres costaneres, i per això discrepà enèrgicament de l'opinió de Jacks.

Hallowell, a bord del seu vaixell de vuitanta canons, estigué present el dia en què l'enemic intentà avançar. Concretament, testimonià que “vaig sentir el so dels canons i vaig aixecar àncora [...] navegant vaig trobar el *Royal George*, que transportava vuit-cents infants de marina de la flota. Havien rebutjat l'enemic, que estava intercanviant foc de fusell amb els vaixells”.

Hallowell féu ressaltar que diversos trams de la carretera antiga entre Tarragona i el Vendrell estigueren a tir de fusell des de la mar. De fet, a les tardes, quan l'avançada britànica es retirava, el *HMS Malta*, fondejat davant la platja Llarga, estava preparat per llançar andanades amb quaranta canons. L'almirall estava segur de les seves capacitats i per això va fer cas omís dels altres.

Encara que la infanteria napoleònica descartà de manera temporal jugar-se la pell avançant per la carretera de la costa, l'orgullosa cavalleria francesa encara no havia tirat la tovallola i tenia un altre pla.

El capità Jacks fou testimoni d'un altre succés esdevingut pels voltants d'Altafulla i ho narrà amb aquestes paraules: “L'enemic no es trobava al mateix poble d'Altafulla ans als afores. Després d'obligar les nostres avançades a retirar-se, la seva cavalleria passà entre dos grups dels nostres soldats situats en dos pujols, un a cada costat de la carretera. La infanteria disparà en contra d'ells quan passaven i també ho feren quan retornaren des d'una distància d'unes dues-centes o tres-centes iardes. La cavalleria no entrà al poble [Altafulla]”.

Onze dies després dels esdeveniments d'Altafulla, les forces de Lord Bentinck es veieren obligades a retirar-se vers els congosts del coll de Balaguer, mentre que Suchet, amb una força superior, arribà per tal de socórrer la guarnició de Tarragona. Recordarem que, abans d'abandonar la ciutat per darrera volta, la va fer esclatar.¹

¹ The trial of Lieutenant General Sir John Murray by a general Court martial held at Winchester T. Egerton, Military Library. Whitehall, 1815, p. 412-419.